Na cestě do Gazy

Původ materiálu
Radka Včelná, aktualizováno Martin Fér
Pořadí v lekci
11

1. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

a) pro mladší školní věk:

Kdo z vás byl pokřtěn jako úplně maličké dítě? Jak jste se dozvěděli, že jste byli pokřtěni Vyprávěli vám o tom rodiče, babička nebo dědeček, váš farář, vaše farářka nebo vaši starší sourozenci? Řekli vám také, co křest znamená?

b) pro střední a starší školní věk:

Jak se lidi můžou dozvědět dobrou zprávu o Ježíši? Stačí, aby si koupili Bibli a četli si v ní? Nebo potřebují někoho, kdo by jim o Kristu, případně o víře v něho vyprávěl? Znáte někoho, kdo byl pokřtěn v dospělosti? Co je k tomu zapotřebí?

c) pro Teofila:

Teofil řeší problém: „Lukáši, vypůjčil jsem si svitek s prorockými texty, abych se trochu povzdělal. Víš, jak jsi říkal, že vyprávění o Kristu lépe porozumím, když budu znát souvislosti s tím, co zvěstovali proroci lidu Staré smlouvy. Nadšeně jsem se do toho pustil, číst umím dobře, ale jsem z toho jelen, jako by to bylo nějakou cizí řečí, které nerozumím…“

Lukáš: „No vidíš, to je právě způsob, jak Bibli nečíst. – Bible sama o sobě totiž nemusí být hned a každému (a v každé chvíli) srozumitelná a jasná. A to tě pak může celkem spolehlivě odradit, abys ji četl dál nebo se k ní vracel. Číst Bibli jen tak ze zvědavosti, to je jiné, než číst a rozumět. S tím nám právě může pomoci společenství sboru, církve, či dobrý komentář, nejlépe obojí. – Počkej, vzpomněl jsem si na jeden příběh. Vypráví o tom, co se může dít, když člověk čte a rozumí tomu, co čte. To se pak dějou věci (a souvisí to nějak s nasloucháním)…

2. POZNÁMKY K TEXTU A JEHO KATECHETICKÉMU VYUŽITÍ

– **Filip** – *náleží k sedmi jáhnům. Dvanáct apoštolů už na všechno nestačilo. Rychlý růst církve vedl k tomu, že právě těmto Sedmi je svěřena „služba stolů“: slavení večeře Páně a společné stolování vůbec; při něm byly potřebným rozdělovány podpory. Stalo se tak proto, aby se Dvanáct mohlo věnovat „modlitbám a službě Slova“ (Sk 6,1-4). Filip tedy, stejně jako i Štěpán, náleží k sedmi jáhnům. Že se jejich činnost neomezovala jen na sociální službu při stolech a při dohlížení na spravedlivé rozdělování podpor vdovám a sirotkům, o tom svědčí mučednická smrt Štěpánova pro jeho svědectví o vzkříšeném Ježíši před židovskou radou a také Filipovo misijní působení v Samaří, kam uprchl před pronásledováním z Jeruzaléma (Sk 8,4nn). – Filip tam nešel s úmyslem stát se misionářem. Odešel při pronásledování křesťanů, ale „nezašil“ se tam do bezpečného závětří. Využil i této nelehké životní situace k zvěstování o Kristu, k hlásání dobré zprávy, že Bůh Ježíše vzkřísil, a proto i nám je dán nový život, pro něj nám Bůh odpouští to staré, co má výhled jen k smrti.*

–**anděl Páně** – *jeho prostřednictvím Lukáš naznačuje čtenářům, že Filipovo setkání s pohanem neodporuje Boží vůli, není svévolným Filipovým jednáním (podobně i pokyn Ducha – v. 29.) Andělé, pokyny ducha, popř. i vidění a sny se ve Skutcích vyskytují vždycky v okamžiku, kdy aktéři zvěstování evangelia mají udělat krok, na který by sami nepřišli a který byl i pro dosavadní církevní praxi nezvyklý. Proto největší „hustotu“ těchto nebeských pokynů nalézáme ve Sk 8-11, kde krystalizuje nový přístup k pohanům.*

– **dvořan** – *doslova kleštěnec (eunuch). Dvořan, ač to byl člověk urozený a bohatý, měl řadu předpokladů, proč by s ním pravověrný Žid nemusel chtít mluvit. Byl to cizinec z východu, měl odlišnou barvu pleti a navíc to byl eunuch, kleštěnec. Takoví byli podle Mojžíšova zákona nábožensky nezpůsobilí a nemohli se podílet na chrámové bohoslužbě. A zrovna kvůli němu byl Filip poslán z misijně úspěšného místa v Samaří sem na poušť. Příběh křtu etiopského dvořana předznamenává téma misie pohanům, což je jedním z ústředních témat Skutků – to, co zde přes Filipa (Sk 8) vzklíčilo, přes Petra (Sk 10) prorazilo tuhou kůru odporu židokřesťanů, v Pavlovi vykvetlo a rozsemenilo se „po vší zemi“(viz Pavlovy misijní cesty).*

– **dvořanovo čtení Písma** – *bez návaznosti na společenství církve je Písmo nesrozumitelné. Muž (židovský proselyta? – srv. Bernard Gilliéron: Církev právě zrozená, s. 41) čte právě pasáž z Izajášova proroctví, které evokuje bolestný osud služebníka Hospodinova (Iz 53,7-8). V odpověď na dotaz Filip vysvětluje, že tento text se týká Ježíše a zvěstuje mu evangelium (setkáváme se zde s ozvěnou katechetické výuky těch, kdo se připravovali ke křtu).*

– **Filip začal u toho slova Písma** – *„otevřel ústa" a zvěstoval příběh toho, který „ústa neotevřel". Káže o násilím umlčeném, o tom, o kterém se už nemělo vypravovat. Hospodinův spravedlivý služebník se ztotožnil s údělem násilně umlčených, s údělem těch, o kterých se nesmí nebo nemá mluvit, s údělem opovržených a za nic položených. Ten, o kterém mluví Izajáš jako o beránku zabitém, byl Ježíš, který skrze ukřižování a vzkříšení přinesl lidem Boží odpuštění. Skutečně někomu odpustit znamená sejmout z něho vinu a vzít ji na sebe. Právě tento úděl vzal na sebe Ježíš. A zvěst o tomto ukřižovaném Mesiáši se stává obsahem zvěstování, kázání, svědectví. Že tento úděl nalézá i u lidí odezvu, je vidět na dvořanově rozhodnutí pro křest.*

– **křest** *předpokládá víru v Ježíše celým srdcem. A víra nepromarňuje vhodnou příležitost.„Co brání, abych byl pokřtěn?", ptá se dvořan, když zrovna míjeli místo, kde byla voda. (Zdá se tedy, že součástí Filipova zvěstování byla i bližší zmínka o křtu). Na což Filip odpověděl (podle některých rukopisů knihy Sk) starou křestní liturgií: „Jestliže věříš z celého srdce, je to dovoleno." (Pozn. Uvedenou křestní otázku i vyznání najdete jen v kralickém překladu, v ekumenickém je pod čarou. Znamená to, že původnější rukopisy Skutků tuto otázku a vyznání neobsahovaly. Pozdější rukopisy – podle kterých překládali kraličtí – zřejmě harmonizovaly vyprávění s praxí obvyklou v církvi). Dvořanova žádost o křest je výrazem toho, že pochopil, co mu Filip zvěstoval o Kristu: totiž, že Kristus přijímá každého, i fyzicky či jinak nezpůsobilé. Každého, kdo touží, aby Kristova láska a odpuštění smyla jeho viny jako voda smývá špínu. Není tam kostel, kmotři, farář ani zápis do matriky. A přece je to křest velmi platný – je tam totiž zvěstované slovo Boží, víra v Krista a touha po křtu. A kolik vody přitom „padne", není až tak důležité.*

(Exkurs: „Na počátku druhého století se křestní praxí zabývá jedna z kapitol (VII.) Učení dvanácti apoštolů, známějšího pod řeckým názvem Didaché. Poté, co uchazeč projde katechumenátem, je pokřtěn v tekoucí vodě ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého(srv. Mt 28,19). Jestliže není k dispozici tekoucí voda, je pokřtěn jinde, např. v bazénu, a když není voda studená, tak v teplé. A chybí-li i tato možnost, vylije se mu třikrát voda na hlavu během vyslovení trojiční formule." B. Gilliéron: Církev právě zrozená, s.41)

3. FORMULACE TÉMATU

Evangelium je dobrá zpráva pro každého. K*dyž člověk bibli čte a taky dobře poslouchá, o co v ní jde, může porozumět něčemu moc důležitému.*

Tím, že ho slyšel (a díky Filipovi mu i porozuměl) tenhle etiopský dvořan, začala cesta, na které se evangelium dostávalo k pohanům – k těm, kteří předtím neslyšeli nic o Hospodinu, Bohu Izraele ani o Ježíši. Tak se dostalo i k Teofilovi a dál až k nám. Všude tam, kde se čte a vykládá bible, se tak můžou zprávu o Ježíši Kristu dozvědět další, kterým udělá radost.

4. VYKLADAČSKÁ A KATECHETICKÁ ÚSKALÍ

– vysvětlete dětem, že přítomnost anděla neznamená, že se v příběhu budou automaticky dít zázračné (nadpřirozené) věci. Jde tady především o to, že Filip byl postaven před nový úkol, na který by sám nepřišel a který by sám od sebe ani nezvládl. Mluví se o andělu proto, aby ti, kdo čtou a slyší tento příběh, pochopili, že Filip nejedná svévolně a že jeho setkání s pohanem neodporuje Boží vůli.

– Na Filipovi a jeho jednání měli tenkrát a máme i my dnes v církvi pochopit, že Ježíš nepřišel jen pro některý národ (tenkrát židovský), jen pro určitým způsobem kvalifikované lidi (znalostí Starého zákona), ale že přišel pro všechny lidi bez rozdílu. A že také církev a křesťané se mají tak obracet vstřícně ke všem bez rozdílu, i k těm, o kterých by je to ani nenapadlo, ke všelijak nedokonalým a postiženým i k těm odjinud.

– téma misie: misie se nezrodila samovolně jako vedlejší důsledek pronásledování. Z pronásledovaných se automaticky nestali misionáři. Neměli bychom o jáhnech a apoštolech mluvit příliš samozřejmě jako o nadšených misionářích. Trvalo poměrně dlouho, než došlo k misii mezi pohany a ještě déle, než to bylo aramejsky mluvícími křesťany akceptováno (jeruzalémská skupina).

Kniha skutků obsahuje více modelů, jak člověk či společenství potkávají evangelium. Zdá se, že Lukáš tento výčet pluralitní misie a katechetické praxe podává záměrně. Nelze tedy na základě jednoho příběhu vytvořit jediný správný model křtu dospělých, dětí, katecheze atd. Příběh pokřtěného cizince je mimořádný v tom, že otevírá přístup k víře a křtu skupině lidí, která z dosavadního náboženského pohledu byla nezpůsobilou mít podíl na životě Izraele a církve (dnes bychom sem mohli dosadit aktuálně třeba lidi s odlišnou sexuální orientací).

5. OSNOVY VYPRÁVĚNÍ

a) poznámky a osnova pro **mladší** školní věk:

Využijete-li navržené motivace, můžete dětem povědět, že už v dobách vypravěče Lukáše a jeho posluchače Teofila, byl křest znamením příslušnosti ke Kristu a jeho církvi. Ale že lidé většinou nebyli křtěni jako malé děti. Pro víru v Krista se rozhodovali dospělí lidé. A k tomu potřebovali znát evangelium. A taky mít někoho, kdo by jim o Ježíši vyprávěl. Takový člověk je na cestě evangelia k druhým lidem velice důležitý...

I. Motivace

II. Jak je důležité míti Filipa (Pán Bůh jednoho takového měl...)

III. Na cestě do Gazy („černý pasažér" v kočáře a pěšák Filip se potkávají na opuštěné cestě)

IV. Jak nečíst Bibli („Rozumíš-li tomu co čteš?"– „Jak bych mohl, když mi to nikdo nevyložil?")

V. Filipovo kázání a dvořanovo rozhodnutí pro křest („Co brání, abych byl pokřtěn?" – „Nic, věříš-li v Pána Ježíše Krista")

VI. Radost na opuštěné cestě (cesta je stejná; nová je radost, kterou působí víra v Ježíše)

b) osnova pro ***střední a starší*** *školní věk:*

I. Motivace

II. Filip dostává úkol

III. Cizinec z Východu si čte ve svitku proroka Izajáše

IV. Nesrozumitelné slovo o trpícím služebníkovi se stává, díky Filipovi, srozumitelným svědectvím o Ježíši Kristu

V. Dvořanovou reakcí na Filipovo kázání je rozhodnutí pro křest

VI. Co je zapotřebí ke křtu? – Nic než vyznání víry v Ježíše Krista

VII. Evangelium (zvěst, že Kristu přišel pro každého, bez rozdílu) působí radost

6. METODICKÉ POKYNY K PRACOVNÍMU LISTU ZDEŇKA ŠORMA

u pracovního listu

7. LITURGICKÝ RÁMEC

Žalm 86,9 — Všechny pronárody, tvoje dílo, se ti přijdou klanět, Panovníku, budou oslavovat tvoje jméno, protože jsi veliký a konáš divy; jedině ty jsi Bůh.

8. VYPRÁVĚNÍ A NÁPADY PRO PŘEDŠKOLNÍ VĚK

9. VYPRÁVĚNÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLNÍ VĚK

I. MOTIVACE

Kdo z vás byl pokřtěn jako malé miminko? A řekl vám někdo o vašem křtu? Nebo stačilo, že jste viděli fotky? Kdo vám vysvětlil, o co jde – při křtu, při bohoslužbách, ve sboru, v církvi? Vyprávíme si – doma nebo v náboženství nebo v nedělce – příběhy z bible, abychom věděli, o co jde ve víře.

Ale co ti, kdo nejsou pokřtěni a nechodí do nedělky nebo do kostela? Stačí, když si koupí bibli a budou si ji číst? Myslíte, že by všemu rozuměli? Asi ne. Bible sama o sobě totiž nemusí být hned a každému (a v každé chvíli) srozumitelná a jasná. A to pak může člověka celkem spolehlivě odradit, aby ji četl dál nebo se k ní vracel. Číst bibli jen tak ze zvědavosti, to je jiné, než číst a rozumět. S tím nám právě může pomoci společenství sboru, církve nebo třeba dobrý komentář (to je taková kniha poznámek a výkladů k bibli), nejlépe obojí.

Tak se mohlo stát, že i Teofil přišel za Lukášem se svitkem bible pod paží a tvářil se nějak divně. A hned povídá: „Tak jsem si, Lukáši, vypůjčil svitek s prorockými texty, abych se trochu povzdělal. Víš, jak jsi říkal, že vyprávění o Kristu lépe porozumím, když budu znát souvislosti s tím, co zvěstovali proroci lidu Staré smlouvy. Nadšeně jsem se do toho pustil, číst umím dobře, ale jsem z toho jelen, jako by to bylo nějakou cizí řečí, které nerozumím...“

Lukáš: „No vidíš, to je právě způsob, jak bibli nečíst… Počkej, vzpomněl jsem si na jeden příběh. Vypráví o tom, co se může dít, když člověk čte a rozumí tomu, co čte. To se pak dějou věci (a souvisí to taky nějak s nasloucháním)…

II. FILIP DOSTÁVÁ ÚKOL

Jednomu z jáhnů (to byli ti, kteří měli pomáhat ve sboru pomáhat s rozdělováním jídla a darů, aby se na všechny spravedlivě dostalo), který se jmenoval Filip, řekl anděl, aby se vydal na jih na cestu, která vede z Jeruzaléma do Gazy. Než se začneš ptát na toho anděla, Teofile, rovnou ti řeknu, že ten je v tom příběhu jen proto, aby bylo jasné, že se tam Filip nevydal z vlastní vůle. Sám od sebe by tam možná ani nešel. Byl to jeho úkol od Pána Boha.

III. CIZINEC SI ČTE PROROKA IZAJÁŠE

Protože Filipa by asi ani nenapadlo, aby čekal na nějaké cestě v Zapadákově, aby se mohl dát do řeči s náhodným kolemjdoucím, vlastně kolemjedoucím pohanem. Jel tamtudy totiž zrovna jeden cizinec z pohanské země, dokonce to byl dvořan etiopské královny. Vracel se z Jeruzaléma, kde byl na svátky. Možná proto, že se sám zajímal o víru v Hospodina. A jak tak jel kolem v tom voze, zbystřil Filip sluch. Ten cizinec si nahlas četl z knihy proroka Izajáše. Nahlas si tenkrát četli všichni, bylo to tak zvykem.

A tak Filip, protože už pochopil, že to je jeho úkol, pozdravil a zeptal se toho dvořana: „Jestlipak rozumíš tomu, co čteš?“

„Jak bych tomu mohl rozumět,“ řekl ten dvořan a tvářil se stejně zmateně jako ty Teofile, když jsi dnes přišel. „Jak bych mohl rozumět, když mi to nikdo nevyloží. Jen poslouchej: jako ovce vedená na porážku, jako beránek němý, když ho stříhají, ani on neotevřel ústa. Koupil jsem si ten svitek, že prý je to kniha vašeho velkého proroka, ale spíš mi to připadá jako nějaká příručka pro chovatele ovcí. Mohl bys mi to, prosím tě, nějak vysvětlit?“

IV. NESROZUMITELNÉ SLOVO SE STÁVÁ SROZUMITELNÝM SVĚDECTVÍM

A tak si k němu Filip nastoupil do vozu a jeli dál. Filip cestou povídal. Začal od toho beránka, co neotevřel ústa a došel až k Ježíši, který se stal takovým trpícím služebníkem, jak o něm píše Izajáš, a nakonec byl zabit jako velikonoční beránek a taky neprotestoval a nebránil se, když ho vedli na kříž. A asi mu toho vyprávěl ještě víc – o tom, jak byl Ježíš vzkříšen a jak se ukázal

učedníkům a taky o tom, že ti, kdo uvěří, že ten Vzkříšený Ježíš je Pánem celého světa, se dají pokřtít v jeho jméno a stanou se jeho učedníky. A že tenhle Pán nedělá rozdíly mezi lidmi. Že vždycky zval ke svému stolu i ty, kterými ostatní pohrdali.

V. DVOŘANOVO ROZHODNUTÍ PRO KŘEST

A jak tak vyprávěl, dvořan tomu rozuměl čím dál víc. Tomu, že tenhle Ježíš má zájem opravdu o každého. I o něho, který je pro Židy pohan a pro bílé černoch a pro ty zdravé eunuch, co nemůže mít děti ani vstoupit do chrámu. Takovému Pánu by chtěl patřit. A protože právě jeli kolem nějaké říčky, přerušil Filipovo vyprávění a vyhrkl: „Tady je voda. Co brání, abych byl pokřtěn?

VI. CO JE ZAPOTŘEBÍ KE KŘTU?

Filipa to překvapilo. Nebylo obvyklé, aby se dávali křtít pohané. Co on pamatoval, vždycky to zatím bylo tak, že zvěstovali evangelium Židům… A vlastně taky Samařanům – v Samaří byl právě on, Filip, zrovna nedávno. Zamyslel se a řekl: Nic tomu nebrání. U nás ve sboru to bývá vždycky tak, že se toho, kdo chce být pokřtěn, zeptáme, jestli věří v Ježíše Krista celým svým srdcem. „Věřím," řekl dvořan, „že Ježíš Kristus je Syn Boží."

A tak vystoupili z vozu a oba vešli do vody. Tam Filip toho dvořana pokřtil. Nebyli u toho žádní kmotři ani zápis do matriky ani potom žádný slavnostní oběd. Jen vyznání víry a voda. A hlavně Boží milost, která dělá každý křest křtem.

Ten dvořan pak nastoupil zpátky do vozu a měl takovou radost, že si ani nevšiml, že se Filip někam ztratil. Čekaly ho zase jiné úkoly, další místa, kam měl jít zvěstovat evangelium. Ten dvořan pokračoval svou cestou, ale něco důležitého se změnilo. Měl radost, jakou předtím neznal. Radost z toho, že to, co se v bibli píše, platí i pro něj.

VII. EVANGELIUM PŮSOBÍ RADOST

Je to tak, že když člověk bibli čte a taky dobře poslouchá, o co v ní jde, může porozumět něčemu moc důležitému. Něčemu, z čeho může mít opravdovou radost, když je třeba smutný. Protože se může dozvědět právě to, že Ježíš Kristus přišel pro všechny bez rozdílu. Pro tebe i pro mě, pro židy i pro pohany, pro muže i pro ženy, pro černochy i pro bělochy, pro zdravé i pro postižené.

Tím, že to slyšel tenhle etiopský dvořan, začala cesta, na které se evangelium dostávalo k pohanům – k těm, kteří předtím neslyšeli nic o Hospodinu, Bohu Izraele ani o Ježíši. Tak se dostalo i k Teofilovi a dál až k nám. Všude tam, kde se čte a vykládá bible, se tak můžou zprávu o Ježíši Kristu dozvědět další, kterým udělá radost.

Pane, děkujeme, že můžeme číst bibli a učit se rozumět, o co v ní jde. Děkujeme, že se můžeme dozvídat o Ježíši Kristu, který má rád všechny lidi bez rozdílu. Děkujeme za křest, který je pro každého z nás znamením, že patříme Ježíši Kristu. Děkujeme, že to všechno platí i pro lidi, kteří jsou jiní než my. Amen.

10. náměty k rozhovoru

● *Co víte o misii? Víte, že k misii nepatří jen kázání evangelia, ale také pomoc v řadě konkrétních věcí (školství, zdravotnictví, adopce na dálku...)?*

● *Co víte o Albertu Schweitzerovi? Víte, že kázal černošským domorodcům v pralese a také mezi nimi pracoval jako lékař?*

● *Myslíte, že křest může člověka nějak změnit?*

● *Je důležité množství vody, která je při křtu použita?*

● *Je naše církev také otevřená pro všechny lidi?*

● *Setkali jste se s někým, kdo čte Bibli a přitom nepatří do žádné církve? Proč to asi dělá?*

11. A ještě se ohlédněte...

Odkaz na pracovní list
11 Na cestě do Gazy
06 Křest etiopského dvořana

Odkaz na píseň

Jděte po všem světě (BTS86)

Ó Pane, smiluj se nad námi

Buď Bohu všechna chvála, čest a požehnání

Buď Bohu chvála, dík a čest

Jeden Pán, jedna víra, jeden křest pojí nás

Vlak Boží (SV355)

Jedno jsme v Duchu svatém (SV119)

Bratry, sestry potkávám (SV105)

Cílová skupina

Školní

Katechetické cykly

Pozvání na cestu - Skutky

Biblický odkaz (kat)

Skutky 8,26–40